

OBICEIURI DE PESTE AN NELEGATE DE DATE FIXE ÎN SATUL PRISACA BEIUȘULUI

FLORICA TEODORA HUS*

YEARLY HABITS NOT LINKED TO FIXED DATES IN THE PRISACA BEIUȘULUI VILLAGE

The present study is intended to be a foray into time and refers to the habits over the year unrelated to fixed dates from the village of Prisaca Beiușului. Specifically, we refer to: forms of co-working, the Hora peasant folk dance (the Sunday village Hora), the habits related to going into military service, the series of rites related to the influencing the weather, to work and harvesting, to animal husbandry, customs related to the end of the harvest.

Keywords: folk traditions, traditional village, Hora, Prisaca Beiușului, Bihor County

Înțelegerea și gândirea satului ca structură sufletească ce incumbă *copilărescul*, adică satul, *care se socotește pe sine însuși centrul lumii și care trăiește în orizonturi cosmice prelungindu-se în mit*¹, mai este posibilă azi în locuri răzlețe. Aceasta deoarece *satul românesc tradițional*, cel cunoscut de noi în copilărie mai poate fi întâlnit doar ca o *lacrimă suspendată între ochiul lui Dumnezeu și neant*. El își are clipele numărate, după unii cercetători ai domeniului, de *cinicele* prefaceri socio-economice și spirituale survenite în structura sa.

În ciuda acestor păreri, uneori exagerate, satul rămâne o așezare cu oameni harnici, buni și înțelepți, credincioși și ospitalieri. Căliți la școala sfintei sărăcii, a rigorilor naturii, dar și a bunului simț, oamenii satului au umanizat locurile pe unde s-au așezat, imprimându-le sâmburele gândirii și comportamentului lor. Un asemenea lucru se poate spune și despre cei ce își deapănă firul vieții în localitatea Prisaca Beiușului. Pe aceste meleaguri, oamenii s-au dovedit dintotdeauna ospitalieri cu cei ce le treceau pragul casei, neîntrecuți în meșteșugurile casnice (torsul, țesutul, cusutul), dar și în mânăuirea cuvântului. Aici s-au născut: legenda, cântecul, snoava, cimilitura,

* Școala Gimnazială nr. 1 Uileacu de Beiuș, Grădinița cu program normal nr. 3 Prisaca; email: floricateodora hus@yahoo.com

¹ Lucian Balga, *Elogiul satului românesc*, în vol. *Discursuri de recepție la Academia Română*, Editura Albatros, 1980, București, p.256

dar și bocetul. Așa cum spune poetul: „Aici orice gând e mai încet / și inima-ți zvâcnește mai rar, / ...Aici se vindecă setea de mântuire / și dacă ți-ai sângerat picioarele / te așezi pe un podmol de lut”². Aici cred că s-a născut veșnicia, aici pe acest pământ, în aceste locuri mult *alduite* de Dumnezeu, omul se simte liber, se simte mai aproape de strămoși, de tradiții și de istorie. Pe aceste plaiuri, bătrânii au ipostaziat dorul, jalea și urâtul prin cântece, doine, balade și strigături: Pe unde umblă doru / Nu poți ara cu plugu / Că s-agață plugu-n dor / Trag boii dă să omor. / Pe unde umblă jalea / Nu poți trage cu grapa / Că s-agață grapa-n jele / Trag săraci vacile mele”. În nopțile lungi de iarnă prin *undețele* caselor la lumina pâlpâitoare a vetrei s-au născocit poveștile, doinele, baladele și, de ce nu, înțelepciunea acestui Mare Anonim, Măria Sa Țăranul.

*

Formele de întrajutorare în muncă – ocazii folclorice

Formele de întrajutorare în muncă specifice comunităților rurale tradiționale de tip românesc sunt **clăcile și șezătorile**. Putem spune că acest tip de ajutorare colectivă, de-a „*sări în ajutor*” la nevoie, face parte din psihologia poporului nostru și a constituit de multe ori piatra de încercare a existenței ființei noastre naționale.

Claca este un obicei care și-a manifestat permanent dublul rol social: de întrajutorare și de popularizare a manifestărilor folclorice, constituind mereu noi ocazii de creații. În Prisaca Beiușului, claca este un obicei de întrajutorare în mai multe ocazii: la muncile câmpului, la construcțiile edilitar-gospodărești, la depănușatul porumbului, iar în trecut, la torsul cânepei.

Gospodarul care organizează claca cheamă de seara rudeniile, vecinii și prietenii să-l ajute la lucru. El trebuie să se pregătească pentru clăcași cu mâncare și băutură. În trecut toată organizarea avea atmosferă inedită, de ceva sărbătoresc, pentru că, de obicei, clăcile se terminau cu „*hid'ed'e*”, cu joc și voi eburnă.

La **clăcile de depănușat porumbul** participau bărbați, femei, tineri, copii. Se grupau pe vârste și, în timp ce lucrau, bătrânii își depănușau amintirile, cei în floarea vârstei puneau țara la cale, discutau despre ce s-a mai întâmplat prin sat, prin țară, tinerii chicoteau gândindu-se la ce vor face în șezătoare, iar copiii trăgeau cu urechea la unii și la alții, se jucau cu porumb și erau primii care mergeau la culcare. Se spuneau glume, povești, ghicitori, se cânta.

² Idem, *Sufletul satului*, în vol. *Poezii*, Editra Minerva, București, 1986, p.66-67.

Clăcile pentru torsul cânepii se organizau în zilele de luni, miercuri și joi, în casa unei femei care avea cânepă multă, pe care n-o putea toarce singură. Nu era voie să se stea cu furca în „*serile mari*” –marți, vineri, sâmbătă – deoarece se credea că s-ar apropia de casele în care se toarce „*Marțole/ Marți sara*” sau „*Vin’eri sara*”; acestea în credința populară erau considerate niște bătrâne urâte, care le-ar pedepsi pe femeile ce calcă aceste datini³.

La clacă erau chemate mai multe fete și femei, cărora li se dădeau caiere pentru a toarce. Înainte de-a pleca acasă erau servite cu băutură, gogoși sau plăcintă cu brânză. Unele gazde le dădeau de tors clăcășițelor și acasă: „*Găzdoaie împărțe fuioarele clăcășițelor și le fixa o dată până când să li ghet’i*”⁴.

Ca răsplată pentru ajutor gazda organiza într-o joi sau sâmbătă seara o petrecere la care participau pe lângă clăcășițe și soții acestora și unii feciori din sat. Erau așteptați cu mâncare, băutură și cu un „*hid’id’iș*”, voia bună fiind la ea acasă. Dacă la hora țărănească jucau numai fetele și nevestele și era necesară o anumită ținută vestimentară, la jocul organizat în cadrul clăcii puteau juca și femeile mai în vârstă și fata săracă, ea neavând haine de duminică. Strigăturile în acest sens nu lipseau:

*D’i aceie-i bin’i la clacă,
Că joacă și cea săracă.
D’i aceie-i bin’i la nuntă,
Că joacă și cea căruntă*⁵.

Șezătorile la Prisaca Beiușului, se organizau toamna târziu și în lunile de iarnă, în serile de luni, miercuri și joi de către fetele din sat. Ele alegeau casa unde familia nu era numeroasă, de obicei casa unei văduve, a unei bătrâne singure și rareori în gospodăria părinților vreunei fete.

Șezătorile începeau seara. Mai întâi veneau fetele care măturau casa de la prag spre fereastră „*ca să să adun’i feciorii cum să adună gozu, apoi îl țâpau în drum ca tăți feciorii cari or călca pă el să vii la șezătoari*”⁶.

Fetele își aduceau caier de tors, ceva de împletit sau de cusut și se așezau în jurul mesei, în formă de semicerc. Își aduceau de acasă făină, zahăr, ulei, ouă din care frământau plăcintă pentru a-i ospăta pe feciorii care veneau la șezătoarea lor. Uneori aceștia se lăsau așteptați, fie c-au trecut pe la o altă șezătoare, fie c-au mers să facă rost de băutură și de muzicant. Nerăbdătoare să-i întâlnească, acestea cântau:

³ Hus Elisabeta (Samica Volontarului), Prisaca, 87 de ani

⁴ Todinca Gheorghe (Aurelu Sâii), Prisaca, 92 de ani

⁵ Lupaș Ecaterina (Tița Șpraili), Prisaca, 77 de ani

⁶ Sabău Adriana (Dreună Iedului), Prisaca, 86 de ani

*Șezătoare n'i-i d'in plin,
Fet'i sunt, feciori nu vin,
Numai unu o vin'it
Și- acela o-ncremen'it.*

Se poate auzi sub forma ritmată a descântecului un belșug de invocații, de chemări adresate feciorilor:

*Toarci, furca me, cu roată!
Să vii feciorii-odată.
Toarci, furcă și tu fus!
Să vii bad'e d'in sus.*

Feciorii soseau, iar fetele cântau îndemnându-i:

*Când vii bad'i-n șezători,
Nu sta la uși-n picioari!
Uită-t'i-n casă d'i-a rându
Și t'i-așază ind'i ți-i gându!
Și t'i așază lângă min'i,
Că io zâc că Ț-o fi fi bin'i⁷.*

Feciorii se așezau lângă fetele pe care le simpatizau și nu după mult timp începeau jocurile de șezătoare care se încheiau cu luarea de „gajuri” (de obicei, andrelele și fusele), pentru care pretindeau câte un sărut. Tinerii glumeau, cântau („horeau”), spuneau ghicitori și în cele din urmă își făcea apariția și „hid'id'ișu”, angajat de feciori. „Feciorii scot'EAU cât'i-o iagă cu palincă sau cu vin, iar fet'ili făceau plăcintă” și după ce se ospătau începea jocul, presărat cu strigături⁸.

În șezătoare, cântecul ocupă un rol important, el fiind cunoscut în sat, ca, de altfel, în tot Bihorul, sub denumirea de horă, lucru amintit în 1870 de Miron Pompiliu, care preciza că la românii crișeni „horo înseamnă o melodie duioasă, de doină”⁹.

Hora țărănească

Hora țărănească (hid'ed'e) este un alt obicei nelegat de date fixe, obicei care, din păcate, nu se păstrează în zilele noastre.

⁷ Bele Catalina (Tița lui Silic), Prisaca, 87 de ani

⁸ Todinca Filimon, (Moanea Rii), Prisaca, 63 de ani

⁹ Miron Pompiliu, *Literatura și limba populară, Versuri populare și tălmăciri*, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 256

Cu vreo 70 de ani în urmă, duminica se organiza hora ţărănească a tinerilor, iar seara, până noaptea târziu, cea a căsătoriţilor. „*Gazdili d'i hid'ed'ii angajau hid'id'işu*”, căutau locul unde se desfăşura jocul, încasau banii de la participanţi, comandau muzicanţilor când să înceapă sau să se termine „*danţu*”¹⁰.

Orchestra era formată dintr-un „*hid'id'iş, un contraş şi un dobaş*”, iar în urmă cu vreo 50 de ani, a apărut în zona Beiuşului vioara cu goarnă, care posedă intensitate fonică mare, putând acoperi zgomotul făcut de tobă.

Feciorii aveau ambiţia să joace cât mai aproape de muzică, „*sub hid'ed'i*”, unde strigau fel de fel de strigături:

*N-am jucat aşe cu firi,
D'i când o fost tata mn'iri.
N-am jucat d'i astă toamnă,
După hid'ed'i cu goarnă.*

Un „*danţ*”, în *Prisaca Beiuşului*, cuprinde trei părţi: „*ardelean (pă picior)*”, „*polca*” şi „*mânâţălu*”, iar în urmă cu vreo 100 de ani, cele trei părţi ale dansului erau: „*p-a lungu*”, „*bucinu*” şi „*mânâţălu*”¹¹.

Pe tot parcursul jocului, feciorii „*d'escântau*”. În *Prisaca Beiuşului*, ca în majoritatea satelor din zona Beiuşului, strigătura poartă denumirea de „*descântec*”, acest cuvânt fiind opusul termenului „*cântec*” adică poezie fără însoţire muzicală. Considerăm că termenul „*descântec*” s-a consacrat prin deplasarea acelei valori vindicative a descântecului – practică a medicinei populare – folosit în vindecarea unor boli ale fizicului uman, spre bolile etico-morale, cum sunt: lenea, îngâmfarea, zgârcenia etc. Într-adevăr strigăturile au rolul de-a îndrepta unele defecte omeneşti, de-a lăuda calităţile unor tineri, iar altele sunt formule de începere a jocului sau chemări la joc:

*Mândra me s-o bet'ejit,
C-o spălat asară un blid,
D'i spăla şi lingurili,
O apucau frigurili.*

*Stau feciorii pângă joc,
Ca butucii pângă foc
Şi să uită câtă danţ,
Ca mâţa câtă cărnaţ.*

¹⁰ Lupaş Ecaterina (Tiţa Şpraili), Prisaca, 77 de ani

¹¹ Idem

*Fata cea mai jucăușă,
Stă gunoiu după ușă,
Pun’i mătura pă el,
Să să vadă puțân’el.*

*Naltu-i bad’e, subțârel,
N-am văzut în sat ca el,
El îi nalt, centura-i lată,
Frumusețea lui mă gată.*

*Hai, feciori, să dăm odată!
Să facem fântână-n vatră,
Fântână cu trii izvoară,
Cin’i be d’in ea să moară¹².*

În zilele noastre, aceste dansuri populare se mai joacă la nunți sau pe scenă, la diferite spectacole.

Clăcile, șezătorile, horele țărănești erau în viața satului tradițional prilejuri de întâlniri colective, adevărate cenacluri folclorice. Aici se întâlneau tinerii, se cunoșteau, aici se perfectau relațiile între feciori și fete, relații care duceau la întemeierea noilor familii ale satului. Mai mult, aici s-a plămădit acea zestre spirituală transmisă din generație în generație.

Obiceiuri legate de cătănie

Când tinerii din satul Prisaca, erau chemați la „sântari”(recrutare), mergeau la Comisariatul Militar din Beiuș îmbrăcați în frumosul port popular de sărbătoare. Deplasarea era făcută în „cocii” (cărute) trase de cai împodobiți cu „țângalauă, cheșchen’eauă cusut’i d’i fet’i, primi, flori și busuioc”. Nu lipseau muzicanții („hid’id’ișu și dobașu”), care cântau petot parcursul drumului însoțind chiuiturile și descântecelile tinerilor. Sătenii ieșeau pe ulițele satului, iar cântecelile de jale ale feciorilor stârneau lacrimi:

*Eu mă duc, mândră, mă duc,
La armată, nu la plug.
Io mă duc, mândră, cătană,
Ți-oi lăsa clopu cu pană.
D’i ind’i cătana pleacă,*

¹² Idem

Rămân'i casa săracă,
Rămân boii înjugați
Și părinții supărați¹³.

Înainte de încorporare, feciorii organizau o horă, luându-și rămas bun de la cei care rămâneau acasă. În armată mergeau cu tradiționala valiză de lemn în care își puneau cele necesare, însoțiți de prieteni, uneori și muzică până la gara din Uileacu de Beiuș.

Rituri legate de influențarea vremii, de muncă și de recoltă, de creșterea animalelor

Atât în cadrul obiceiurilor vieții de familie, cât și-n cadrul obiceiurilor calendaristice, legate sau nelegate de date fixe, apar credințe, practici și texte magice chemate să-l apere pe om și culturile sale de multe primejdii care puteau surveni, fie din partea unor ființe malefice supranaturale, fie a unor oameni înzestrați cu puteri speciale (vrăjitori) ori de-a recupera daunele provocate de ființele malefice: mana câmpurilor, mana vacilor, sănătatea oamenilor etc.

Obiceiuri legate de influențarea vremii

Un obicei care nu cunoaște o dată fixă în Prisaca Beiușului este **Dodoloaie (Paparuda)**, obicei cărui Dumitru Pop îi acordă un capitol întreg: „Între obiceiurile agrare în desfășurarea căror apa joacă un rol de prim ordin, **Paparuda** ocupă un loc distinct. Descrisă mai întâi de Dimitre Cantemir în **Descriptio Moldaviae**, ea a fost înregistrată mai ales începând cu a doua jumătate a secolului trecut, așadar după un secol și jumătate de la prima ei atestare la noi”¹⁴.

Acest obicei se practica în sat din vechime, în vreme de secetă. Iată cum se desfășura: o fecioară de 7-12 ani era îmbrăcată pe trupul gol cu crengi de arin, printre care se puneau flori de câmp, fiind legate deasupra umerilor și peste mijloc. Pe cap i se puneă o coroană împletită tot din crengi și flori de câmp. Această fată era condusă de 3-5 fete prin sat și la fiecare casă era stropită de gazdă cu apă: „să dei Dumn'ezo ploai și să rod'ească hold'ili”.

În timp ce străbăteau satul, cântau pe o melodie monotonă, uniformă:

¹³ Bele Catalina (Tița lui Silic), Prisaca, 87 de ani

¹⁴ Dumitru Pop, *Obiceiuri agrare în tradiția populară românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p. 132-144

*Dodoloaie, loaie,
Adă, Doamni, ploaie!
Și-o adă curată,
Fără vânt și pt'iatră.
Dodoliță, liță,
Dă, Doamn'i, ploiță!
Și o dă curată,
Fără n'ici o pt'iatră¹⁵.*

În ultimii ani, acest rit este practicat, mai rar, de copiii de țigani din satul Răbăgani, iar femeile care-i udă le dau bani, pâine, slănină, fructe. Sunt bucuroase când a doua sau a treia zi plouă, căci întreaga natură se trezește la viață.

Sărbătorile muieresti, caracterizate, în special, prin interdicția de-a lucra la câmp sau în gospodăria în anumite zile, au fost întâlnite în sat. Femeile „țân zâli dâr *hold'i să nu bată pt'iatra, să fii un an mănos, să avem road'i bogat'i, dâr noroc în iosag, dâr noroc în casă*”. Ele recurg la aceste practici pentru a atrage acțiunea forțelor benefice asupra bunului mers al gospodăriei, asupra culturilor de pe câmp sau din grădini sau pentru a opri intervenția forțelor malefice. Pe lângă aceste zile, biserica mai programa a treia zi de Paști și de Rusalii, să se țină de hotar, lucru care se întâmplă și în zilele noastre.

Obiceiuri și rituri legate de muncă și de recoltă

Obiceiul legat de terminarea secerișului – **obiceiul cununii** - a avut în Transilvania o mare răspândire. „*El a fost prilej de manifestări folclorice pitorești și a permis interesante observații științifice*”¹⁶.

Dacă în unele sate din Transilvania momentul terminării secerișului se sărbătorea cu mare fast, *cununa* fiind purtată de cea mai frumoasă fată din sat și pusă pe masa gospodarului care termina primul de secerat, dacă lumea, îmbrăcată în haine de sărbătoare, mâncă, juca, se distra cu ocazia acestui eveniment, în Prisaca Beiușului, fiecare gospodar împletea câte o cunună din cele mai frumoase spice, când termina seceratul. Cununa era dusă pe cap de fata gospodarului, iar dacă acesta nu avea fată, de soția lui în mână. Se păstra atârnată de poarta șurii până toamna, când se semăna grâul. Boabele din cunună se amestecau cu grâul care se semăna, acestea având scopul magic de fertilizare a recoltelor viitoare. Câteva boabe din cunună se aruncau găinilor

¹⁵ Hus Elisabeta (Samica Volontarului), Prisaca, 87 de ani

¹⁶ Mihai Pop, *op. cit.*, p. 111-112

„pântru a fi ouătoari”. Dacă gospodarul își făcea clacă la seceriș și termina seceratul cu clăcașii, cununa era dusă de fiica lui sau de o altă fată participantă la clacă, totul încheindu-se cu mâncare, băutură, uneori cu muzică și joc¹⁷. Trebuie remarcat faptul că o asemenea sărbătoare avea loc doar la *chiaburi* la cei avuți, cu suprafețe mari de pământ, la bogătași. Sărăcimea, participa doar la secerat pentru un *blid de chelm* (făină de grâu) sau pentru mâncarea pe care o dădea în zilele de seceriș.

O credință care se păstrează și astăzi de către unele femei din sat este aceea de-a pune „*găocile d’i la ouă după ce scoat’i cloșca puii*” în grădini și în livezi, în vârful unor bețe sau pari „*să ferească gred’in’ili și telechiurili d’i gheață, cum or ferit puii până or ieșit d’in ouă cloșca*”¹⁸.

Pentru alungarea norilor de deasupra satului, când se apropie o furtună puternică sau este pericol a cădea grindină, se trag clopotele la biserică.

Pentru a feri grădinile și holdele cu recoltă bogată de „*deocheat*”, unele femei fac și-n zilele noastre „*păpuși*” sau „*ciuhi*”(sperietori) pe care le pun în aceste locuri, pentru ca trecătorii să se mire pe ele, nu pe recoltă. Pentru a se asigura rodul viitor al pomilor se lasă câteva fructe în pom când se strânge recolta, acestea fiind considerate „*ale pomului, ale păsărilor cerului, ca pomu să aibă road’i bogat’i și la anu cari vin’i*”¹⁹. O altă credință păstrată de femeile cărora le moare un copil înainte de a ști vorbi este aceea de-a nu mânca cireșe până la Sf. Petru, pentru a nu fi compromisă recolta²⁰. Obiceiul este categoric legat de sarcina și nașterea umană, care în viața satească tradițională a fost asociat permanent cu fecunditatea generală, cu fertilitatea.

Se păstrează de asemenea obiceiul ca atunci când o tânără este însărcinată să mănânce fructe dintr-un pom care rodește prima oară, pentru a fi pomul roditor. Iată ce-și amintește o informatoare pe care socrul o îndemna în tinerețe când era gravidă: „*Na, nevastă, mănăcă tu d’in prunu aista, să fii prunu cu roadă*”²¹.

Rituri legate de creșterea animalelor

Creșterea animalelor a constituit preocuparea poporului nostru din cele mai vechi timpuri. Pentru protejarea vitelor care mergeau vara la munte, femeile le puneau într-o bucată de material fel de fel de semințe (câte trei

¹⁷ Hus Elisabeta (Samica Volontarului), Prisaca, 87 de ani

¹⁸ Todinca Filimon, (Moanea Rii), Prisaca, 63 de ani

¹⁹ Hus Elisabeta (Samica Volontarului), Prisaca, 87 de ani

²⁰ Todinca Filimon, (Moanea Rii), Prisaca, 63 de ani

²¹ Hus Elisabeta (Samica Volontarului), Prisaca, 87 de ani

boabe de piper, de grâu, de porumb), trei bucățele de tămâie, trei grăunțe de sare, toate stropite cu apă sfințită, descântate și legate în coada animalului cu ață roșie și neagră. Semințele sunt simbolul rodului bogat („*să să sporească vacili*”), tămâia și apa sfințită „*să nu să apropii duhurili reli d'i animali*”, ață roșie și cea neagră „*să nu să d'ioată*”, pentru frumusețea lor și toate la un loc „*să nu să apropii strâjili să ducă lapt'ili d'i la vaci*”. Aceeași legătură se pune și în coada vacilor „*înaint'i d'i-a făta să nu poată duci strâjili lapt'ili*”²².

Pentru alungarea spiritelor malefice sau pentru a împiedica apropierea lor, la gâtul animalelor care mergeau la munte, sătenii atârnavă un „*țângalău*” sau o „*țoangă*”²³.

Există niște interdicții pe care sătenii trebuie să le respecte, dacă vor să le meargă bine, să prospere.

Una este legată de cultul fertilității credința că atunci când este mort în sat să nu se pună cloșcă, altfel „*vor muri puii în găoaci*”²⁴.

Nu-i voie să dai ouă din casă până nu se pune cloșca, deoarece se crede că-ți dai norocul de la pui. Iată ce mărturisește un informator: „*Mama o tăt dat ouă la o vecină nant'i d'i-a pun'i ea cloșca. Vecin'ii îi ieșeu pui d'in tit'i oauăli, iar mamii îi ieșeu tari puțân'i. Nu i-o mai dat în alt an și i-o ieșit pui ca lume*”²⁵.

Nu este voie să se înstrăineze primele ouă de găină „*să nu-ți dai norocu d'in casă*”²⁶.

Nu este voie să dai jar sau altceva din casă când „*îți fată vaca să nu-ți ducă mana lapt'ili*”. Cel care își cere apă (obligația de a-l servi fiind legată de ospitalitate, învinge interdicția, care este însă condiționată) este obligat să se așeze pe un scaun și să lase trei scame din haina sa, ca semn că nu vrea să ducă nimic din casă. Obiceiul se practică și-n cazul femeilor care alăptează „*să nu ducă somnu și lapt'ili d'i la prunc*”²⁷.

Finalitatea acestor obiceiuri și rituri legate de principalele ocupații ce țin de traiul vieții în comunitățile rurale tradiționale este legată de vechi credințe izvorâte din teama ancestrală a omului față de elementele cosmice pe care caută mereu, dacă nu să le stăpânească, măcar să le înduplece, să le îmblânzească.

²² Idem

²³ Idem

²⁴ Todinca Filimon, (Moanea Rii), Prisaca, 63 de ani

²⁵ Hus Elisabeta (Samica Volontarului), Prisaca, 87 de ani

²⁶ Idem

²⁷ Ionaș Maria, Prisaca, 69 de ani